

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

7/S-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ S/7 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

Саидов Сарвар Атабулло ўғли – катта илмий ходим, Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази, илмий тадқиқотлар бўлими.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалохонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулов Жамолiddиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизиллович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Аҳмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Эргашев Икром Абдурасулович – юридик фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохид Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабобовна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Umurqulov Kamoliddin</i> O'ZBEK XALQINING OILAVIY MAROSIMLARINING TARBIYAVIY AHAMIYATI	9-12
<i>Muhamedov Asror</i> G'ARB RENNESANSIGA TURTKI BO'LGAN OMILLAR	13-22
<i>Jiyanbekova Sharofat Abdikaharovna</i> SOVET DAVRIDA KITOB TAQIQLARIGA NISBATAN O'ZIGA XOS SENZURA AMALIYOTLARI	23-30
<i>Сабитова Коринна Сабировна</i> ШКОЛЬНОЕ И СРЕДНЕ-СПЕЦИАЛЬНОЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В УЗБЕКИСТАНЕ В ГОДЫ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ	31-37
<i>Vaxabov Azizjon Xamidovich</i> USMONIYLAR SALTANATI VA O'RTA OSIYO XONLIKLARINING O'ZARO DIPLOMATIK HAMDA ELCHILIK ALOQALARI	38-44

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich</i> MAMLAKATIMIZ TIJORAT BANKLARI AKTIVLARI SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	45-51
<i>Madiyev Shaxzod Shodmon o'g'li, Xurramova Zarina Xolboyevna</i> QISHLOQ XO'JALIGI ISHLAB CHIQARISHIDA TEXNIK SALOHİYATDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY MOHIYATI VA NAZARIY ASOSLARI	52-57
<i>Самадов Салохиддин Исматович</i> ИННОВАЦИОН ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИ ВА УНИНГ ИҚТИСОДИЁТДАГИ ЎРНИ.....	58-66
<i>Хуррамов Азамат Файзуллаевич</i> ИНСОН КАПИТАЛИНИ ЖАРАЁН-НАТИЖА ТАМОЙИЛИ АСОСИДА ТАҲЛИЛИ	67-74

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Sharipov Abdukhakimjon Ziyotdinovich</i> YANGI O'ZBEKISTON JAMIYATI TARAQQIYOTI IDEOSFERASIDAGI MA'NAVIY O'ZGARISHLAR DINAMIKASI	75-80
<i>Mustafaev Alimardon Alijonovich</i> THE MAIN VECTORS OF THE EVOLUTION OF COMPARATIVE PHILOSOPHY IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY CIVILIZATIONAL DEVELOPMENT	81-89
<i>Mamasaliev Mirzoulug' Mirsaidovich</i> "G'ARB MADANIYATIDA SABR-TOQAT KONSEPSIYASINING O'ZGARISHI"	90-95
<i>Shadmanov Qurbon</i> FRENSIS BEKON INDUKTIV USULI VA TA'LIM, TARBIYA VA O'Z-O'ZINI TARBIYALASH G'OYALARI	96-101

Usmonov Farkhod Lapasovich

PHILOSOPHICAL ANALYSIS FREEDOM OF INFORMATION 102-109

*Atakulov Mavlonbek Saitkulovich*YOSHLARNI SOG'LOM MA'NAVIY MUHIT ASOSIDA TARBIYALASHDA
FUQAROLIK MAS'ULIYATI O'RNI 110-115**10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI***Amanov Abdijabbor Sattarovich*

O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA MURAKKAB SINTAKTIK TUZILMALAR TAHLILI 116-121

Xudoynazarova O'g'lonoy Allamurodovna

DINIY BARQAROR BIRIKMALARNING STILISTIK XUSUSIYATLARI 122-125

*Hayitova Shohida Erkin qizi*KONSEPT TUSHUNCHASINING TALQINI VA KONSEPTGA OID TADQIQOTLAR
TASNIFI 126-132*Qodirova Mukaddas Tog'ayevna*

TILSHUNOSLIKDA BIZNES DISKURS: TADQIQ, TASNIF VA TAHLIL 133-138

Aripova Aziza Xasanovna

NUTQ MADANIYATI VA NUTQ ODOBI MASALALARINING TARIXIY TAKOMILI 139-143

*Tillabayeva Zilola Raxmatillayevna*QARLUQ SHEVALARIDA TABU VA EVFEMIZMLAR QO'LLANILISHI YUZASIDAN
MULOHAZALAR (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA) 144-148*Axmedova Aziza Komilovna*

PSIXIATRIK BADIY TAHLIL ASOSLARI 149-153

Зокирова Шахзода Нодиржон қизи

ТЕЛЕВИЗИОН НУТҚНИНГ РИТОРИК АСПЕКТИ 154-158

Yusupaliyeva Fazilat Yusupaliyevna

METHODS IN TEACHING ENGLISH AND THEIR IMPORTANCE 159-163

Fayzullayeva Dilfuzaxon G'ulomjon qizi

ADIB QALBIDAN: QAHRAMON RUHIYATIDA YOZUVCHINING IZI..... 164-169

Negmatova Mumtozbeqim

UZBEK TERMINOLOGY FOR BANKING SECTOR 170-174

*Omondavlatova Latofat Ne'matulla qizi*O'TKIR HOSHIMOVNING "DAFTAR HOSHIYASIDAGI BITIKLAR" ASARIDA QO'LLANILGAN
LINGVOMADANIY BIRLIKLER TAHLILI 175-178**12.00.00 – YURIDIK FANLAR***Ismaylov Raxat Aminbayevich*NORMA IJODKORLIGI FAOLIYATINI RAQAMLASHTIRISHNING AYRIM NAZARIY-HUQUQIY
MASALALARI 179-183*Сеитниязов Камарбек Парахатович*ДАВЛАТ ФУҚАРОЛИК ХИЗМАТИ ТУШУНЧАСИНИНГ ЎЗИГА ХОС
ХУСУСИЯТЛАРИ 184-191

Нуруллаев Шохрух Шухратуллаевич

ҚУРИЛИШДА АТРОФ-МУҲИТНИНГ ҲУҚУҚИЙ МУҲОФАЗАСИ: ДАВЛАТ БОШҚАРУВИ ВА
НАЗОРАТИ 192-198

Hamdamov Shahzod Maqsud o'g'li

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI ADLIYA VAZIRLIGI TARAQQIYOTINING

HUQUQIY ASOSLARI 199-210

Шокиров Ойбек Азизжон ўғли

ҚОНУНИЙЛИК НАЗАРИЙ ТУШУНЧАСИ ВА УНИ МАҲАЛЛИЙ ДАВЛАТ ҲОКИМИЯТИ
ОРГАНЛАРИ ҚАРОРЛАРИДА ТАЪМИНЛАШНИНГ НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ

АСОСЛАРИ 211-218

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Bozorova Muslima Qodirovna, Istamova Dilnoza Norboyevna

RAQAMLI TA'LIM SHAROITIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI KASBIY FAOLIYAT UCHUN KO'P
BOSQICHLI TAYYORLASH ASOSLARI 219-222

Rabbimova Nodira Tashtemirovna

FROM SCALPEL TO BLACKBOARD: HOW MEDICAL TRAINING IS REVOLUTIONIZING

PEDAGOGICAL APPROACHES 223-227

Саидова Камола Усканбаевна

КОМПАРАТИВНЫЙ АНАЛИЗ МЕТОДОВ ВОСПИТАНИЯ В ВОСТОЧНОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ
МЫСЛИ 228-233

Худойназарова Дилрабо Абдурашидовна

БЎЛАЖАК ПЕДАГОГЛАРНИ МАЪНАВИЙ ТАРБИЯ ФАОЛИЯТИГА ТАЙЁРЛАШНИНГ

ИЖТИМОЙ-ПЕДАГОГИК ЗАРУРАТИ 234-239

Гаффаров Азизжон Муҳаммадсаидович

МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМ: МОҲИЯТИ ВА ЗАРУРАТИ 240-245

Buronova Iroda

UMUMIY O'RTA TA'LIM MUASSASALARI RAHBARLARIDA MEDIAKOMPITENTLIKNI

RIVOJLANTIRISHNING USLUBIY ASOSLARI 246-250

Matyakubova Feruza Egamovna

ANATOMY OF LEARNING: BRIDGING THE GAP BETWEEN MEDICINE AND

MODERN EDUCATION 251-254

Received: 10 September 2024
Accepted: 15 September 2024
Published: 25 September 2024

Article / Original Paper

REGARDING BOOK BANNING DURING THE SOVIET PERIOD SPECIFIC CENSORSHIP PRACTICES

Jiyanbekova Sharofat Abdikaharovna

2nd year PhD student of the Samarkand State University named after Sharof Rashidov

E-mail: sharofatjiyanbekova@gmail.com

Abstract. This article talks about the activities of the censorship department called "Glavlit", which was established during the Soviet Union, and the practice of this department on books. These practices include pre-publication interventions and prevention of publication of works. The research focused on books that were prevented from being published during this period.

Keywords: Soviet Union, censorship, book bans, Streisand effect, library

SOVET DAVRIDA KITOB TAQIQLARIGA NISBATAN O'ZIGA XOS SENZURA AMALIYOTLARI

Jiyanbekova Sharofat Abdikaharovna

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand dlat universiteti 2-bosqich doktoranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada Sovet Ittifoqi davrida tashkil etilgan "Glavlit" deb nom olgan senzura bo'limining faoliyati va bu bo'limning kitoblar bo'yicha amaliyoti haqida so'z boradi. Ushbu amaliyotlar matnlarni chop etishdan oldin aralashuvni va asarlarning nashr etilishini oldini olishni o'z ichiga oladi. Tadqiqotda bu davrda nashr etilishiga to'sqinlik qilingan kitoblarga e'tibor qaratildi.

Kalit so'zlar: Sovet Ittifoqi, senzura, kitob taqiqlari, Streisand effekti, kutubxona

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI7Y2024N03>

Kirish. Yangi O'zbekiston davlati bugungi kunda har bir sohada rivojlanib bormoqda. Eng muhimi, Prezidentimiz tashabbusi bilan Vatanimiz tarixini qaytadan yozish, bunda xolisonalik bilan yondashish kerakligi ta'kidlandi. "Yangi O'zbekiston orzusi, bugungi kunlarimizga nisbatan aytganda, hozirga davrning taqozosi, uning asl qiyofasini, harakatlantiruvchi kuchlari va omillarini belgilaydigan g'oyaviy-ma'naviy asos, xalqimizga xos yaratuvchanlik shijoati va keng ko'lamli islohotlarimizning yaqqol ifodasidir" [1; B. 416].

Tarixdan ma'lumki, kitoblar insonning fikrlash qobiliyatini oshiradi, tafakkur olamini kengaytiradi. Hozirgi kunimizda ham kitoblar tufayli insonlarning ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy vaziyatdan xabardorlik darajasi yuksalib bormoqda. Ogohlik darajasi rivojlangan inson o'zi yashayotgan joyni boshqalar yashayotgan joylar bilan solishtirish qobiliyatiga ega bo'ladi. Kitoblarning bu vazifalari yangi tashkil etilgan Sovet Ittifoqida tashvish uyg'otdi. Chunki bu mamlakat ham jahon tarixida birinchi marta davlat boshqaruvida tadbiq etilgan mafkurani

qabul qildi. Shu sababdan Sovet Ittifoqi boshqacha fikrda bo'lgan odamlar boshqalarga ta'sir qilishidan xavotirlangani uchun kitoblarga turli senzura amaliyotlarini o'tkazdi.

Bundan tashqari, ushbu kitoblarning taqiqlanishi sabablari ham o'rganildi. Taqiqlarning e'tiborni jalb qilishi va insonlarga salbiy ta'sir ko'rsatishi "*Straisand Power*" tushunchasi bilan izohlanadi. Ushbu tadqiqotda senzuraning Qadimgi Yunoniston sivilizatsiyasidan boshlab, bugungi kungacha davom etgan jahon tarixi davomida mavjud bo'lgan tushuncha ekanligi ko'rib chiqiladi. Shu sababdan ham senzura doimo mavjud bo'lganligi ta'kidlanib, Sovet Ittifoqidagi kitoblarga nisbatan qo'llaniladigan senzuraning ko'lami va miqdorini tushunishga harakat qilinadi. Tadqiqotda Sovet Ittifoqidagi senzura amaliyoti tilga olinsada, bu mamlakatning boy kutubxona fondiga ega ekanligi ham e'tibordan chetda qolmaydi. Senzura tushunchasi psixologiya sohasi bilan chambarchas bog'liq. Shuning uchun maqolada, "Nima uchun odamlar senzura amaliyotini qo'llaydilar?" va "Senzuraning asosiy sabablari nimalardan iborat?" shu kabi savollar ustida izlanishlar olib borildi. Tadqiqotning cheklovlari orasida O'zbekistonda bu masala bo'yicha oldingi davrlarda olib borilgan tadqiqotlar yetarli emasligi ham mavjud.

Senzura (lot. *censere* – "hukm qilish", "baholash") deb hukumat, tahririyat yoki boshqa boshqaruvchi tomonidan shu boshqaruvchilar fikricha zararli, xavfli yoki noqulay bo'lgan nutq yoki boshqa ommaviy muloqotni bekitishga aytiladi. Senzura (lot. *censura* – jiddiy muhokama, shafqatsiz tanqid) – bosmadan chiqadigan mahsulotlar, ularning chop etilishi, tarqatilishi ustidan, shuningdek, sahna asarlari, radio-eshittirishlar va televizion ko'rsatuvlar, ba'zida esa shaxsiy yozishmalarning mazmuni va ijrosi ustidan rasmiy hokimiyat organlarining nazorat o'rnatishi [2].

"Ushbu davrda senzura goh adabiyotda, goh matbuotda, bugun esa internet kabi turli ommaviy axborot vositalarida o'zini namoyon qilmoqdi.

Ko'rinib turibdiki, adabiyot sohasida senzura, asosan, davlat va jamiyat tomonidan o'rnatilgan qoidalarni buzadigan holatlar tufayli ma'lum mexanizm bilan qo'llaniladi. Shu nuqtai nazardan davlatga qarshi salbiy nutqlar, jamiyat nazaridagi axloqsiz holatlar, odobsiz iboralar kabi unsurlar adabiy asarlarning senzura qilinishining asosiy sabablari qatorida qayd etilishi mumkin" [3; B.120]. Bu holatni senzuraning ijtimoiy va siyosiy sabablari orasida ko'rsatish mumkin.

Senzura insoniyat tarixi davomida doimo mavjud bo'lgan. Chunki qadimgi davrlarda insonlar tabiat va odamlarni tushunishga intilishlarida tashvishlanishgan. his qilgan tashvishi, qo'rquvi va boshqa sabablar oqibatida, odamning o'zidan tashqarida boshqa hech kim yo'qdek harakat qilishiga olib kelishi mumkin. Shuning uchun senzura tushunchasi psixologiya atamasi bilan chambarchas bog'langan. Shu sababli, senzura uni amalga oshiruvchi shaxsga ham, unga duchor bo'lgan shaxslarga ham ta'sir qiladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Ushbu tadqiqotda Sovet davrida kitoblarga nisbatan senzura amaliyoti muhokama qilinadi. Faqat ushbu amalga oshirilgan siyosatga xolislik nuqtai nazardan qarash uchun; Sovet Ittifoqidagi kutubxonalar soni va bu kutubxonalardagi to'plam raqamlar soni bo'yicha ham axborot tadqiqotlari o'tkazildi. Chunki kutubxonalar mamlakat fuqarolariga kitobxonlik odatini shakllantirishda va ularning bilim dunyosini boyitishida juda muhim o'rin tutadi. Ushbu tadqiqot shuningdek Sovet Ittifoqining kutubxonalarga kerakli ahamiyat berganligini tushunishga harakat qildi. Sovet Ittifoqidagi kitoblarga nisbatan senzura amaliyoti va kitob taqiqlarini tushunish uchun avvalo, tarixdagi

senzuraning ilk namunalarini bilish kerak. Keyin senzuraning psixologik ildizlarini va Sovet Ittifoqi tarixi haqida bilimga ham ega bo'lish kerak.

Muhokama. Sovet davri insoniyat tarixidagi siyosiy va ijtimoiy jihatlar nuqtai nazaridan muhim burilish davri hisoblanadi. Chunki bu davr jahon tarixida barpo etilgan birinchi sotsialistik davlatning boshlang'ich nuqtasidir. 1917 yil oktyabr voqealari bilan Rossiya imperiyasi parchalanib, uning o'rniga Sovet Ittifoqi o'rnatildi. Bu jarayonni amalga oshirishda iqtisodiy va ijtimoiy sharoitlar katta ta'sir ko'rsatadi. "Sovet Ittifoqini barpo etilishida ikki muhim yil bor: 1905 va 1917 yillar. 1905 yil Rossiya imperiyasiga qarshi xalq qo'zgolonlari natijasida podshoh konstitutsiyaviy monarxiyaga aylangan va *Duma* deb nomlangan qonun chiqaruvchi majlisni tashkil etgan kun. 1917 yil esa podshoh taxtdan ag'darilib, Muvaqqat hukumat o'rnatilgan, so'ngra sotsialistik inqilob boshlangan yil bo'ldi" [4.] (Armaog'lu, 2019); [15.] (Uçarol, 2014).

1917 yil oktyabr voqealari Sovet Ittifoqining barpo etilishiga sabab bo'ldi deb aytishimiz mumkin. Chunki biroz vaqt o'tmay Rossiyada fuqorolar urushi boshlangan edi.

Bolsheviklar o'z hukmronligining qonuniyligini ta'minlash maqsadida dastlab oq qo'shinga qarshi kurashlar olib bordilar sababi, ularning aksariyati monarxiya tarafdorlari edi. Keyingi yillarda esa chor Rossiyasidan ajralib chiqib, mustaqilligini e'lon qilgan boshqa davlatlar bilan Sovet Ittifoqini barpo etish uchun kurash olib bordilar. 1922 yil dekabrda bolsheviklar tomonidan bosib olingan sobiq Chor o'lkasi bo'lgan Ukraina, Belorussiya, Kavkaz va O'rta Osiyo respublikalarining Rossiyaga qo'shilishi bilan Sovet Sotsialistik Respublikalari Ittifoqi e'lon qilindi" [5; B. 15.].

Sovet Ittifoqi davlati tashkil topgandan beri dunyoga siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan ta'sir ko'rsatdi. Bu davrda jahon tarixida katta taraqqiyot va voqealar sodir bo'ldi. Ulardan eng muhimi Ikkinchi jahon urushi va Sovuq urushdir. Shu bilan birga, bu davrda adabiyotga NATO va Varshava shartnomasi kabi xalqaro munosabatlarga asoslangan atamalar shuningdek, koinot poygasi va yadroviy qurollanish poygasi kabi ilmiy asoslangan atamalar kiritildi.

Bu davrda kitob chop etish va nashr etish ayniqsa kutubxonachilik ishlarini rivojlantirish mamlakatda yashovchi fuqarolarning yuz berayotgan voqealar haqida xabardor bo'lish uchun juda muhim vositadir. Ushbu davrda mamlakatda yashovchi fuqarolarning tarixiy voqealar va o'zgarishlardan xabardor bo'lishlari uchun matbaa va nashriyot texnologiyalari juda muhim vositadir. Matbaa va nashriyot texnologiyalari tufayli mamlakat fuqorolari o'zgarishlar va voqealardan ijobiy yoki salbiy ta'sirlanishlari mumkin. Shuning uchun Sovet Ittifoqi tashkil etilishi bilanoq bu vaziyatdan xabardor bo'lib, matbaa va nashriyot texnologiyalaridan o'z manfaati uchun foydalanish maqsadida turli xil tadqiqotlar olib bordi.

Ma'lumki, kitob chop etish va nashr etish tufayli alohida shaxslar yoki jamoalar o'z g'oyalari va bashoratlarini jamiyatning barcha qatlamlariga tezda yetkazishlari mumkin. Bu holat yangi tashkil etilgan Sovet Ittifoqi davlatida davlatning mafkuraviy fikrlariga zid bo'lgan g'oyalarning kuchli tarqalishidan xavotir uyg'otdi. Shu sababli Sovet Ittifoqi davlati 1922-yilning 6 - iyunida, rasmiy tashkil etilishidan biroz avval matbaa va nashr ishlarini nazoratga oldi. (Grigoriy kalendariga ko'ra, 1917 yil 7 noyabrda bo'lib o'tgan. Julian taqvimiga ko'ra, bu sana 25 oktyabr.) [6].

Buning uchun u "Glavlit" deb nomlangan bo'linma tuzdi. Bu bo'lim asosan adabiyotlar va

nashrlar ustidan nazoratni qo'llab – quvvatlashni maqsad qilgan.

"Glavlit" - (Glavnoe upravlenie po delam literatury i izdatel'stv) Adabiyot va nashriyot ishlari bo'yicha bosh boshqarmasi. Bu sohada nazoratni saqlab qolish uchun partiyaning mafkura va targ'ibot bo'limi, politsiya kuchlari, Tashqi Ishlar Vazirligi va razvedka bo'limi ham qo'llanilgan. Lekin eng samarali tashkilot "Glavlit" edi" [7; B. 142].

Sovet Ittifoqi rasman 1922 yil dekabrda tashkil topgan. Fuqarolar urushidan endigina omon qolgan davlat, o'z yaxlitligini o'rnatish arafasida iyun oyida, shunday bo'limni tashkil etgani matbaa va radioeshittirishning mamlakat uchun qanchalik muhim ekanidan dalolatdir. Ammo birinchi navbatda Sovet Ittifoqi fuqarolar urushida g'alaba qozonishi kerak edi. Buning uchun qanday choralar ko'rilayotganini bilishimiz kerak.

"Ushbu chora-tadbirlar orasida ular 1917 yilning noyabrida hokimiyatni qo'lga kiritishlari bilanoq qabul qilgan " Matbaa to'g'risidagi qonundir" [8; B. 528]. Bu qonunning maqsadi bolsheviklar tafakkuriga zid bo'lgan g'oyalarning oldini olish edi. "Sovet rejimi hokimiyat tepasiga kelishi bilanoq o'sha paytdagi mashhur burjua gazetalarini taqiqlab qo'ydi va butun fuqarolar urushi davomida bir qator murakkab senzura organlarini yaratdi.Ularning eng ko'zga ko'ringanlari orasida biz "Gozisdat" deb ataydigan davlat nashriyoti qoshidagi siyosiy bo'lim kiradi. Inqilobiy Harbiy kengash qoshida ishlaydigan harbiy senzuralar va Sovetlar uchun ishlaydigan mahalliy hokimiyat organlari va matbuot bo'limlarini ham aytishimiz mumkin.

1921 yil avgust oyida xususiy nashriyotlarning ochilishi bilan ularni senzura mexanizmiga joylashtirish kerak edi. 1922 yil bahorida partiya rahbarlari barcha senzura organlarini bir tom ostida birlashtirdilar" [9; B. 74]. Institutlarning tizimli asoslari tekshirilganda, tarqoq institutsional tuzilmalar tartibsiz va rejasiz ekanligini ko'rish mumkin. Shu sababli, bunday senzura mexanizmining aniqroq qarorlar qabul qilish va o'z ishini ma'lum bir reja va tartib doirasida amalga oshirish maqsadi, mexanizmni yagona tom ostida birlashtirish sabablaridan biridir.

"Adabiyot va nashriyot ishlari bo'yicha "Glavlit" bosh boshqarmasi tashkil etilgan bu davrda rasmiy senzura o'tgan asarlar nashr etilishi mumkin edi. Kompartiya Markaziy Komiteti yozuvchi va noshirlarni mafkuraviy jihatdan turlicha nazorat qiladi. Hukumatning siyosiy aralashuvida sotsialistik realizm, davrning rasmiy adabiy harakati yozuvchidan jamiyat tarbiyachisi bo'lishini kutadi. [10; B. 73].

Shuningdek, barcha muassasalar singari, ushbu muassasaning ham tegishli bo'lgan yuqori bo'limlari va quyi bo'limlari mavjud edi. Ushbu tashkiliy sxemani yaxshiroq tushunish uchun, avvalo, u rasman bo'ysunadigan bo'linma Vazirlar Kengashi ekanligini bilish kerak, lekin amalda partiya qo'mitasi samaraliroq.

"Glavlit Sovet Ittifoqi Vazirlar Kengashi qoshidagi "Nashrlar qo'mitasi "ga qarashli bo'lim edi. U nashriyot va nashrlarga o'z faoliyatini boshlash imkonini beradi hamda ularning boshqaruvini tasdiqlaydi, nashrlar mazmunini nazorat qiladi. U o'z asarlari mazmunini partiya mafkurasi va boshqaruviga zid bo'lmaydigan darajada nazorat qilgan, boshqacha aytganda, asarlar ustida sovet mafkurasini qo'riqlagan" [7; B. 142].

"Biroq, bu muassasa Vazirlar Kengashi qoshida edi. "Glavlit" partiya markaziy qo'mitasiga hisobotlar, xatlar va shikoyatlar yetkazayotgan edi" [11; B. 22].

"Glavlit" ning birinchi direktori Pavel Lebedev Polianskiy ushbu muassasa haqida shunday deydi: "Glavlitning vazifasi juda qiyin. Bu doimo o'tkir pichoqning chetida yurishga

o'xshaydi. Muvozanatni saqlab qolishga harakat qilayotganingizda, siz bir tomondan boshqa tomonga biroz siljishingiz mumkin. Ammo umuman olganda u mustahkam poydevorga qurilgan, sovet partiya qurilishiga to'sqinlik qiladigan hech narsaga yo'l qo'ymagan va davlatning madaniy manfaatlarini himoya qilgan" [9; B. 69].

O'z tafakkurlari tufayli davlatning madaniy tuzilishini, kelajagini va taraqqiyotini shakllantirish maqsadida shu nuqtai nazardan ma'murlar ushbu usulga murojaat qilishgan. Jahon tarixi o'rganilganda, turli davlatlar turli davrlarda o'z mamlakatlari manfaatlarini himoya qilish uchun turli choralar ko'rganliklari ma'lum. Bu holat tarix faniga sabab-oqibat nuqtai nazaridan qarash naqadar muhimligini ko'rsatadi.

"Senzura uchun siyosiy asos ham bor edi: sotsializm insoniyat tarixidagi eng yaxshi ijtimoiy tuzum bo'lgani sababli, sotsialistik lagerning o'z chegaralari ichida va tashqarisida son-sanoqsiz dushmanlari bor edi. Bu dushmanlar faqat sotsializmga hujum qilish va uni yo'q qilish imkoniyatini kutishgan edi. Shuning uchun sovet xalqi o'ta ehtiyotkor bo'lishi va rasman tasdiqlanmagan narsaga ishonmasligi kerak edi" [11; B. 22].

Natijalar. Sovet Ittifoqida bu senzura mexanizmining paydo bo'lishida ikki xil nashriyot samarali bo'lganga o'xshaydi. Yillar davomida "Xususiy nashriyotlar "Glavlit" ning eng katta tashvishi edi. Uning "glavlit" texnikasi va korporativ tafakkuri asosan xususiy nashriyotlarni tartibga solish bilan shakllangan. Bu muassasaning davlat nashriyot sohasidagi roli avvalgisiga qaraganda ancha cheklangan edi.

"Glavlit"ning davlat kitob nashriyotidagi asosiy roli malakasiz yoki ishonchsiz muharrirlar tomonidan qilingan xatolarni himoya qilish edi" [9; B. 74-81].

Dastlab nashriyotlar ustidan nazorat keyinchalik u ommaviy axborot vositalari va boshqa ommaviy axborot vositalarini ham o'z ichiga oldi. "Sovet ommaviy axborot vositalari, Kommunistik partiya va uning apparati tomonidan qat'iy nazorat qilinib, tartibga solindi va nazorat qilindi. Jamoat ishlarini nazorat qilish nafaqat matbuot va elektron ommaviy axborot vositalarini, balki barcha turdagi bosma ommaviy axborot vositalar, hujjatlar, kino spektakllari, teatr va kino tomoshalari, ko'rgazmalar, reklamalar va boshqalarni ham o'z ichiga olgan. Bundan tashqari, bu butun nazorat tizimi Sovet Ittifoqi hayotining barcha jabhalariga kirib bordi. Turli darajadagi rasmiy senzura, Sovet davlati va Kommunistik partiyaning davom etishi uchun muhim omiliga aylandi" [11; B. 19].

Glavlitning tuzilishi va u qanday shakllanganligi haqida umumiy ma'lumot bergandan so'ng, ushbu muassasa nimani taqiqlaydi va nimani taqiqlamaganligi haqida ma'lumotlar berish kerak. O'zbekistonda bu boradagi tadqiqotlar va uning juda kamligi ushbu tadqiqotning cheklovlaridan biridir. Shu sababli ushbu maqolada ushbu mavzuda tadqiqot olib borgan Lauk, Vladimirov va Kassof kabi tadqiqotchilarning ishlariga murojat qilingan.

Har qanday gazeta, jurnal yoki kitob nashrga tayyorlanishdan oldin "Glavlit" muharrirlari tomonidan tekshiriladi. "Matn ustida ishlayotgan muharrirni, u ochiq matbuotda chop etilmaydigan "Axborot ma'lumotnomasi" nomli kitob yo'naltirdi. Muqovasida maxfiy yozuv bo'lgan bu qalin kitob markaziy gazeta va jurnallarning bosh muharrirlarida bor edi. Bu kitob boshqa maxfiy hujjatlar bilan birga seyfda saqlangan. Muharrirlar o'z chiqishlarida bu kitobni deyarli "Talmud" deb atashdi. Ushbu kitob quyidagi bo'limlarni o'z ichiga oladi: "Umumiy ma'lumotlar", "Harbiy ma'lumotlar", "Sanoat va qurilish", "Qishloq xo'jaligi", "Transport, iqtisodiyot va moliya" [12; B. 38].

“Kitobning birinchi qismida hukumatning maxsus ruxsatisiz uni nashr etish har qanday holatda ham taqiqlangani haqida ma’lumotlar bor.

“Bosma nashrlar, radio va teledasturlarda taqiqlangan ma’lumotlar ro’yxatining so’nggi soni 1987 yilda nashr etilgan va 183 sahifadan iborat edi. Harbiy va davlat siri hisoblangan ushbu hujjatda faqat rasmiy foydalanish uchun mo’ljallangan. Unda cheklangan miqdordagi mas’ul shaxslarga taqdim etilgan ma’lumotlar mavjud edi” [11; B. 23].

Bu masalani 1972 yilda yozgan maqolasi bilan tadqiq qilgan Vladimirovning aytishicha, “O’sha paytda “ Glavlit” bo’limida kamida 70 ming kishi ishlagan. Ularning aksariyati oliy ma’lumotli, xodimlar esa yoshlar ekanligi diqqatga sazovordir” [12; B. 41].

Sovet Ittifoqida kitob chop etishda ham, kutubxonachilik sohasida ham katta o’zgarishlar ro’y berdi.

1967 yilda Sovet Ittifoqidagi kutubxonalar mavzusi bo’yicha tadqiqot olib borgan Fonotov kutubxonalar soni haqida shunday dedi: “ Hozirgi kunda Sovet Rossiyasida taxminan 370 ming, jumladan, 127 ming ommaviy kutubxona, 51 ming texnik va maxsus kutubxona, 182 ming maktab kutubxonasi va 5 ming bolalar kutubxonasi mavjud. Ilmiy kutubxonalar tarkibiga 43 ta universitet va 700 dan ortiq oliy o’quv yurtlari kiradi” [13; B. 189].

Ikkinchi jahon urushidan yigirma ikki yil o’tdi va bu urushda ko’plab sovet kutubxonalari vayron bo’ldi, millionlab kitoblar yo’q qilindi. Shunga qaramay, 1967 yilda kutubxonalar soni juda ko’p edi bu ajablanarli. “1967 yilga kelib Sovet Ittifoqida kitoblar soni 2 400 000 000 donadan oshadi. 1 milliondan ortiq kitoblari mavjud kutubxonalar soni 100 ga yaqin. Ayni paytda Davlat kutubxonasi fondida 24 000 000 jild mavjud. Bu raqam SSSR Fanlar akademiyasi Saltikov-Sjedrin nomidagi davlat ommaviy kutubxonasida 15 000 000. Sovet Fanlar Akademiyasi kutubxonasida 11 000 000 kitob mavjud. Kitob fondining ana shunday tez ortib borayotgani mamlakatimizda nashrlar sohasida erishilayotgan muvaffaqiyatlar samarasidir. Masalan, 1967 yilda 1 400 000 000 nusxa, shu jumladan 75 000 kitob bosilgan. gazeta va jurnallarning umumiy miqdori 250 000 000 dona” [13; B. 190].

SSSRdagi turli millatlarga mansub 500 mingdan ortiq kutubxonachilarning mehnati ham bu mamlakat kutubxonalariga qanchalik ahamiyat berayotganidan dalolatdir. [14; B. 193].

Xulosa. Barcha yangi tashkil etilgan mamlakatlarda bo’lgani kabi, Sovet Ittifoqida yaratilgan boshqaruv shakli jamoatchilik tomonidan tezda qabul qilinadimi, degan xavotir bor edi. Bu tashvish Rossiyadagi fuqarolar urushi endigina boshlangan 1917 yil noyabr oyida qabul qilingan bosmaxona to’g’risidagi qonun matni bilan tasdiqlandi. Senzura – insoniyat tarixi davomida mavjud bo’lganligi va uning namunalarini qadimgi sivilizatsiyalarda o’rnak ko’rsatganini hisobga olsak, bu tushunchaning umuman yo’q bo’lib ketishi mumkin emasdek tuyuladi. Biroq, mamlakatlar tomonidan qo’llaniladigan senzura miqdorini hisobga olsak, ba’zi xulosalar chiqarish mumkin. Glavlit Sovet senzura tizimida ishlaydigan xodimlar soni tekshirilganda, bu davrda ko’rinadiki, aftidan, senzura kuchli qo’llaniladi. Sovet Ittifoqida ko’plab yozuvchilar boshqacha fikrda edilar.

Sovet Ittifoqi davri taxminan 70 yil davom etdi. Ushbu 70 yil ichida kitoblar qanday chop etilganligi haqida ma’lumot tadqiqotning oldingi qismida keltirilgan. Sovet Ittifoqi parchalanishidan biroz oldin bosmaxonada “Glavlit” mexanizmidan samarali foydalangan.

Keyingi izlanishlarimiz davomida taqiqlangan kitoblarning bir qismi haqida ma’lumotlar beriladi. Bu kitoblarning umumiy xususiyatlari shundan iboratki, ularda Rossiya fuqarolar

urushi, Sovet mehnat lagerlari va kitoblarda Sovet Ittifoqi mafkurasi tanqid qilinadi. Sovet Ittifoqi davrida noqonuniy nashrlar "Samizdat" deb nomlangan.

Tadqiqot mazmunidan ma'lum bo'lishicha, Sovet Ittifoqida boshqacha fikrda bo'lgan mualliflarning ko'plab kitoblari taqiqlangan. Biroq bu Sovet Ittifoqida kitob va kutubxonalarga ahamiyat bermagan degani emas. Aksincha, Sovet Ittifoqi kutubxonalarga yetarlicha e'tibor berib, aholini kitobxonlik odatiga aylantirishga ko'maklashdi. Biroq, u o'z mafkurasiga zid bo'lgan asarlarni tezda blokirovka qilishni unutmadi.

Sovet Ittifoqi davrida taqiqlangan kitoblar o'rganilganda, bu kitoblarning ko'pchiligi bugungi kunda ommalashgani ham ko'rinadi. Bu holat bizga taqiqlarning e'tiborni jalb qilishini va salbiy ta'sir ko'rsatishini (Streisand effekti) ko'rsatadi.

Sovet Ittifoqi davrida senzura masalasida O'zbekistonda olib borilgan tadqiqotlarning yetarli emasligi bu mavzudagi manbalarga kirishda qiyinchilik tug'diradi. Shu sababli, ushbu tadqiqot mavzusi bo'yicha boshqa tadqiqotlar rivojiga hissa qo'shishda muhim ahamiyatga ega.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2022.
2. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Senzura> olindi.
3. Gökgöz, T. (2021). *Modern Arab Edabiyatında sansür olgusuna genel bir bakış*. Uluslararası Eğitim ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Kongresi Bitlis: Rımar Academy Publishing House.
4. Armaog'lu, F. (2019). 20.Yüzyıl Siyası Tarihı (1914-1995). Istanbul: Kronik Kitap Yayınları.
5. Akgün, S. va Abbosov, A. (2020). Ekim 1917 bolşevik ihtilalını hazırlayan süreç ve rus olmayan azınlıkların durumu. *Avrasiya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 1-17.
6. Grigoriy kalendariga ko'ra, 1917 yil 7 noyabrda bo'lib o'tgan. Julian taqvimiga ko'ra, bu sana 25 oktyabr.
7. Ağayev, E. (2006). *Sovyet ideolojisi çerçevesinde türk cumhuriyetlerinin tarih yazımı ve tarih eğitimi: Azerbaycan örneği*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
8. Plamper, J. (2001). Abolishing ambiguity: soviet censorship practises in the 1930s. *The Russian Review*, 60, 526-544. <https://doi.org/10.1111/0036-0341.00189>
9. Kassof, B. (2015). Glavlit, ideological censorship and russian-language book publishing 1922-1938. *The Russian Review*, 74 (1), 69-96. doi:10.1111/russ.10757
10. Emir, B. C. (2017). 20. Yüzyıl Rus Edebiyatında politik müdahale. Giresun Üniversitesi, 1. *Uluslararası Dil Sanat ve İktidar Sempozyumu*, Giresun Üniversitesi Yayınları, 73.
11. Lauk, E. (1999). Practice of Soviet Censorship in The Press: The Case Of Estonia. *Nordicom Review*, 20(2), 19-32.
12. Vladimirov, L. (1972). Glavlit: how the soviet censors work. *Index on Censorship*, (3-4), 31-43. <https://doi.org/10.1177/030642207200103-404>
13. Fonotov, G. (1967). Son Elli Yılda Sovyet Rusya Kütüphaneleri. *UNESCO Bulletin for Libraries*, 21(5),
14. Nazmuddinov, I. (1991). Çok milletli ssrb toplumu için hizmet. *Türk Kütüphaneciliği*, 5(4), 192-196.
15. Uçarol, R. (2014). *Siyasi tarih 1789-2014*. Istanbul: Der Yayınları.
16. Keserog'lu, H. (1996). *Hoşgörü düşünce özgürlüğü ve kütüphaneler*. Bilgi edinme özgürlüğü içinde 14-21. Anqara: *Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Merkezi Yayınları*.

17. Jansen, S.C. ve Martin, B. (2015). The Streisand effect and censorship backfire. *Interatioal Journal of Communication*, 9, 656-671.
18. Kulinich, M. (2011). George Orwell as un-person: the history of censorship in Soviet Russia. *Censorship across borders: the reception of English literature in twentieth-century Europe*. Cambridge scholars Publishing

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ S/7 (4) – 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари**” электрон
журнали 2020 йил 6 август куни 1368-
сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой
тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-
уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).